

וכן ר' שמעון (סוכה כ: קדושין סו: סנהדרין יב. תוספתא כלים ב"ב ב,א).
 וכן ר' אליעזר (עירובין קא: ב"ב קנו: גדה ט: תוספתא תרומות ג,יח).
 רשב"ג: 3 (גטין עד. ידים ג,א; תוספתא דמאי ג,יז).
 רבן גמליאל — פעם אחת (עירובין סא:).
 ר' עקיבא, ר' נחמיה ור' יהושע — לא נמצא אף פעם אחת.

דף טו

זקא אזלי עשרה קרי בני זרתא, וא"ל יהבינא לך בני גרמידא — ה'זרת' היא חצי האמה (ע' עירובין ד מנחות צו, תוספתא כלים ב"מ ו,ד ועוד), וזוהי מידת חושן המשפט — זרת ארכו וזרת רחבו. ועל שם מידה זו נקראה האצבע הקטנה — שממנה מתחילין למדוד את מדת הזרת, שהיא המרווח שבין האצבע הקטנה לקצה האגודל במתיחת האצבעות (ע' רש"י כתובות ה: מנחות יא: ספר הערוך — ערך 'אצבע' ועוד).

(ע"ב) כיון דמקבל עליה זולא, קרוב לזה ולזה הוא — מבואר שאם אין מקבל עליו הפסד הזול — אסור, שקרוב לשכר ורחוק להפסד הוא. ודוקא בכגון זה שקנה דבר מסוים, ואם נתקלקל — המקח בטל והמעות שנתן — הלוואה, אבל כשלא קנה דבר מסוים, מותר אפילו אם אינו מקבל עליו זולא, כדין 'פוסקין על הפירות' כשיש לו, שאילו נגנבו או אבדו — חייב המוכר באחריותו. וכן אם פחתו או הותירו — חייב להעמיד לו אחרים, כי שם שונה שהרי הוא 'מכר' בכל צד ואין שם ביטול מקח, ולכן מותר בקרוב לשכר ורחוק להפסד (עפ"י נמוקי יוסף ועוד).
 ואע"פ שהלוקח מרויח בעסק זה, ואין לומר 'שקילא טיבותיך ושדייא אחיזרי' — מותר, כי בשעה שנוטל את הפירות אינו מקבל יותר משיעור הדמים שנתן, ואין זה דומה לרווח דמי הסרסור שאסרו לעיל (ע' מנחת שלמה כח).

'המלוה את חבירו — לא ידור בחצרו חנם, ולא ישכור ממנו בפחות, מפני שהוא רבית. אמר רב יוסף בר מניומי... איכא דאמרי... הלויני ודור בחצרי...' — כתבו הפוסקים (ע' תוס' רא"ש כאן ובתשובה קח, יז; יו"ד קס, ז, קס, א): דוקא בחצר וכיוצא בזה, דבר המפורסם לכל — אסור, אבל להשאילו חפצים — מותר, אם היה משאילו אותם חפצים בלאו הכי.
 ויש אומרים (ע' ברא"ש) שאפילו בחצר וכדומה, אם הם אוהבים זה לזה והיו משאילים חצרים בשעת הצורך זל"ז גם ללא ההלואה — מותר להשאיל לאחר ההלוואה, ולא אסרו אלא בסתם בני אדם. וכן משמע מכמה פוסקים. ואולם מהמהרש"ל נראה שאוסר בזה (ש"ך קס, א). וכשמשתמש בחפציו שלא מדעתו לדברי הכל אסור (עתוס' ורא"ש; יו"ד קס, ז). אך אם הם אוהבים זה לזה בענין שהיו רגילים ליהנות האחד מחברו ללא רשות קודם ההלואה, יש להתיר להמשיך זאת גם לאחר ההלוואה, כי אין נראה כלל שסומך על הלואתו, כיון שהיה רגיל לעשות כן מקודם (שו"ע הגר"ז יב. וע' גם בהגהות אשר"י שלהי פרקין).

— מה'איכא דאמרי' מבואר שהמשנה מדברת בשהתנה עמו מראש, וקתני 'לא ישכור ממנו בפחות' — משמע שבשווי מותר לשכור, אע"פ שהתנה על כך מראש שישכיר לו, ויש לו הזכות להיות קודם לכל אדם אחר (שו"ת המבי"ט ח"א ו).

בספר מנחת שלמה (כו,א) כתב להוכיח מכאן להתיר אמירת 'תודה' ואין בדבר משום רבית דברים — שלא מסתבר שהנאה כזו תהא חמורה יותר מההנאה שנתחייב לו הלווה להיות קודם לכל אדם בהשכרה. [ישונה אמירת 'תזכו למצוות' שזוהי ברכה ורבית דברים היא, כמו הקדמת 'שלום' שהיא ברכה. ע"ש]. ואילו בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א פ) משמע שנקט כדבר פשוט שאמירת 'תודה' עבור הלוואה — אסורה, ע"ש (וע"ע במובא בקדושין ח). ושוב חזר בו הגרש"ז מהוראתו זו.

(ע' מנחת שלמה ח"ב סח,ב. ומשמע בדבריו שלא חזר בו מצד הסברה אלא משום דברי הגר"ז (בהל' רבית ט) שהראוהו. וזו לשון הגר"ז: 'אפילו לדבר דבור טוב בשביל ההלוואה או בשביל הרחבת זמן אסור, כגון להקדים לו שלום אם לא היה רגיל מתחלה להקדים לו. ואין צריך לומר לקלוטו בפניו או להודות ולהחזיק לו טובה או לברכו בפניו על שהלווה...'). ולכאורה נראה לדייק מדלא כתב 'להודות או להחזיק לו טובה' כדרך שכתב לעיל — שאין תודה אסורה אלא אם מביע בה החזקת טובה, וכגון שאומר לו שאסיר תודה הוא לו ומכיר בטובה שעשאו, אבל אמירת 'תודה' בעלמא הנאמרת על כל דבר קטן, אינה בכלל החזקת טובה או ברכה. ועוד, הלא נראה שגם אם לא היה מלווה לו לבסוף אלא רק הביע נכונותו להלוות ולבסוף לא יצא הדבר לפועל, היה אומר לו 'תודה' על כך — הרי שאין זו תוספת על ההלוואה עצמה. וכן מובא (בספר דברי חכמים) בשם הגר"ח"פ שיינברג שליט"א שהתיר אמירת 'תודה'. וע"ע בספר נתיב חיים (סג). עוד בענין זה ובשאר אופני 'רבית דברים' — ע' להלן עה:).

כל זה אמור בכגון נידון דידן שאין למלווה רווח ממוני, אבל תנאי שיש בו רווח ממוני, כגון שהתנה עם הלווה שכל מלאכה שיש לו לעשות, ימסרנה למלווה לעשותה ולא לאחר — פסקו השו"ע והש"ך (סו"ס קס) שאסור. והט"ז שם נשאר ב'צריך עיון'.

לכאורה נראה שדברי המבי"ט הנ"ל נתונים במחלוקת האחרונים; שלפי מה שכתב הנקודות-הכסף (סו"ס קס) בתירוץ הראשון, וכן לפי תירוץ החו"ד שם (סקי"ז). וכן כתב בהחלט בסי' קסט סקל"ד), שאם מתחייב למכור למלווה אפילו בשווי — הדבר אסור 'והוא פשוט', לכאורה אין הפרש בין מכירה להשכרה. ואולם לפי התירוץ השני בנק"כ שם, ותירוץ הכרתי-ופלתי שם, מותר. וכן מובא משו"ת רדב"ז (ח"א תקל), שכל שבשווי — אין כאן לא נשך ולא תרביית. ושמא אף החו"ד, אילו ראה תשובות המבי"ט והרדב"ז הקדמונים, הוה הדר ביה. ועכ"פ צ"ע כיצד יפרנס את הוכחת המבי"ט. [וכן יש להעיר על מה שסתם לאסור בספר 'ברית יהודה' (יא,כה), ולא הזכיר דברי המבי"ט].

— במה שמבואר בגמרא שאפילו חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר — אסור, נחלקו הראשונים; שיטת הרמב"ם (מלווה ו,ב) שגם אם כבר דר צריך להעלות לו שכר, שאם אינו מעלה לו, הרי אבק רבית בידו. ואמנם אין הדיינים מוציאים ממנו, אך אם בא לצאת ידי שמים — חייב כדין 'אבק רבית'.

ואילו הרמב"ן (ב'מלחמות' ובחדושי) ועוד ראשונים חולקים וסוברים ש'צריך להעלות' — לכתחילה, שלא ידור בה בחנם כדי שלא יראה כנוטל רבית, אבל לאחר שכבר דר אינו חייב כלום, אף לצאת ידי שמים. שאפילו בגדר 'אבק רבית' אינו. ודייק כן ממעשה דלהלן דרב יוסף בר חמא, שאמר 'הדרי בי' ולא משמע שהחזיר דמי שימוש, שאז היה אומר 'מהדרנא לה...!'

עוד נחלקו במה שאמרו בהמשך הסוגיא, כשאמר 'הלוויני ודור בחצרי' — האם יש כאן רבית קצוצה גם כשהחצר אינה עומדת להשכרה וגברא דלא עביד למיגר (כן דייקו הראשונים מדברי הרמב"ם — ספר התרומות; הג"מ ובית יוסף — קסו. ודלא כהלח"מ. וכן דעת כמה מהראשונים — עש"ך קסו סק"ו). ואילו הרמב"ן

חולק וסובר שאין זו רבית קצוצה. [והרבה ראשונים נקטו בדעתו שאפילו ב'הלויני' אינו אלא 'מחזי כרבית' ולא 'אבק רבית' — רשב"א, רא"ש ועוד. ודלא כהטור שכתב דהוי 'אבק רבית']. לכשנדקדק נמצא ששתי המחלוקות הללו — אחת הן; כי הנה יש להוכיח מדברי הגמרא בתחילת הפרק, שעשו צריכותא על לאוין דרבית וגזילה (וע' במובא שם), שהרבית שאצל המלוה כגזילה היא בידו, אלא ששונה 'גזילה' זו שהרי היא באה לידו מדעת הנותן, ומשום כך הוצרכנו 'לאו' מיוחד על הדבר (כמבואר בגמרא שם). ואולם הממון הזה שביד המלוה — ממון של איסור הוא, ונחשב כממון גזול שנמצא בידו.

ונחלקו הראשונים בהגדרת שם 'ממון' לענין 'גזילה' מחודשת זו; הרמב"ם סובר שגדר 'ממון' לענין רבית אינו זהה ל'ממון' של דיני גזילה, ואף ממון כזה שאין עליו חיובים בתורת גזילה, כל שניתן כתוספת על ההלוואה ובתורת רבית — 'ממון' הוא. ואפילו 'זה נהנה וזה לא חסר' כיון שניתן בתורת רבית, הרי הוא ממון, הן לענין שאם קצצו מתחילה, ייחשב 'רבית קצוצה', הן לענין שבלא קציצה הרי הוא 'אבק רבית'. ואילו הרמב"ן סובר שלענין רבית אין נחשב 'ממון' אלא מה שיש בו תורת גזילה. הלכך גם בקצף אין זו רבית קצוצה, וגם כשלא קצף, ב'זה נהנה וזל"ח' אינו רבית כלל אלא 'מחזי כרבית' [ואין בזה אלא איסור מצד המעשה שעושה, אך אם כבר דר — הלא אין ממון של רבית בידו, אף לא אבק. והרי גם אם יחזיר, אותו מעשה שהיה נראה כרבית לא יתוקן, ולכן פטור מלהחזיר אף לצאת ידי שמים].

ובזה מדוקדקת לשון המשנה, שמסיימת 'מפני שהוא רבית' — והלא בכל הפרק מדובר על דברים האסורים משום רבית, ומה באו להוסיף כאן?

ויש לומר [על פי המתבאר בשיטת הרמב"ם] שבא ללמדנו דבר זה עצמו; מדוע נחשב ממון ואסור, והלא לענין גזילה דעלמא אין זה בגדר ממון — על זה אמר שכאן אסור 'מפני שהוא רבית' ואין צורך באותם גדרי 'ממון' של גזילה, אלא כל תוספת רווח הניתנת לשם רבית, הרי הוא 'ממון' של רבית' (עפ"י חדושי ר' אריה לייב מאלין — ח"א ז. וע"ש עוד באריכות).

דף סה

'רבא אמר: גלימא מפקינן מיניה. מאי טעמא, כי היכי דלא לימרו גלימא דמכסי וקאי גלימא דריביתא הוא' — משמע שלולא טעם זה המקח קיים, ואין אומרים כיון שנעשה באיסור נתבטל המקח. מכאן פסק רב האי גאון ז"ל בתשובה, כאשר נעשה מקח באיסור כגון שהוסיף בדמיו בשביל המתנת מעות, או פסק על הפירות עד שלא יצא השער וקנו באחד מדרכי ההקנאה המועילות [להוציא נתן מעות בלבד, שאינן קונות אלא ל'מי שפרע', ובענין זה שנעשה באיסור אינו עומד ב'מי שפרע'] — המקח קיים ואין יכול לבטלו משום שנעשה באיסור (עפ"י רא"ש רמב"ן; יו"ד קעה, ח ועוד. ובשו"ת רשב"ש (עא) כתב שמדברי הרמב"ם משמע שמקח שנעשה באיסור — בטל).

משמעות הפוסקים היא [אם כי בלשון הרא"ש אין הוכחה לכך] שאף בכגון שמפסיד מכך אין המקח בטל, כגון פסק פירות ונתיקרו, אין יכול לומר אילו ידעתי שאסור ליטול כמחיר היוקר, לא הייתי מוכר. וחייב ליתן הפירות כמחיר הכול. וכן בכגון קיראה (סג): שמוזיל מהמחיר בגלל הקדמת התשלום, אם עשו קנין גמור — המקח קיים וחייב הלוקח ליתן כמחיר היוקר (כן כתב התשב"ץ ח"א סה. הובא בפ"ת קעג סק"ח), ואין יכול לבוא בטענת מקח טעות, שעל דעת כן לא קניתי. ויש להעיר שמסוגיתנו אין הוכחה לכגון זה. וגם צ"ב טעמא דמלתא. וכן יש להעיר מדברי החוות-דעת (קסא סק"ה עפ"י

שבאופן זה לא אסרה תורה ליטול רבית מהיורשים] — בזה אין חסרון בקציצה ואסור (עפ"י חדושי ר' שלמה היימן — כתובות יג).

עוד בדין רבית על מנת להחזיר — ראה בסיכומים להלן סה.
אופן נוסף של 'צד אחד ברבית' — מבואר בסוגיא, לדברי רב שאמר אין עושים אמנה בדמים אלא בפירות בלבד, כנ"ל. אם פוסק על הפירות ובידו לפרוע בפירות או בדמים — לרבי יהודה מותר הדבר, שהרי אין הרבית בטוחה, שמא יפרע לו פירות.

ד. 'אגר נטר ליה' — היינו שכר המתנת המעות. כגון שמוזיל לו המחיר בעבור שמקדים לו הלה מעותיו וממתין עד קבלת המקח, שאינו ביד המוכר (רש"י).
וזהו כלל הרבית: 'כל אגר נטר ליה — אסור' (רב נחמן).

קמז. הנותן מעות לבעלי גורן עבור קניית תבואה, האם הצדדים עומדים ב'מי שפרע' כשבאים לחזור בהם מהמקח?

רבה ורב יוסף אמרו שניהם: הנותן מעות (על התבואה) על השער החריף (כלומר בראשית הגעת התבואות לשוק, שאין פוסקים על שער זה אלא למי שיש לו גורן. רש"י) — צריך שיתראה למוכר בבית הגרנות כשהוא דש וזורה תבואתו. ופרשו בגמרא דבריהם שאם אינו מתראה אליו, אין דעתו של המוכר סומכת על המכירה, כי הנותן מעות נותן לכמה וכמה אנשים (כדי לבחור את התבואה היפה מבין כולם. מפרשים), ועדיין לא החליט לקנות ממנו. הלכך אם חזר בו אינו עומד בקללת 'מי שפרע' אלא אם שב ונתראה אליו בגורן.

אמר רב אשי: הואיל וטעם הדבר משום סמיכות דעת, הוא הדין אפילו מצאו בשוק שאין המקח בידו ואמר לו (— הזכיר לו קנייתו ואמר לו שהוא מחזיק בה. מאירי) — כבר דעתו סמוכה.

דפים טג — סד

קמח. א. המקדים ליתן מעות לחברו עבור המקח, והלה מוזיל לו את מחירו בשל כך — האם מותר לעשות כן?

ב. הלווה מעות מחברו ומצאן יותר ממה שאמר לו חברו, מה דינו?

א. אמר רב נחמן: הנותן מעות למוכר שעה, לספקה לו לזמן מסוים. מחיר החלות ארבע ארבע לזוז, ואומר לו אתן לך חמש בזוז; אם הסחורה קיימת אצל המוכר — מותר. [והלל אסר. ואין הלכה כמותו. להלן עה.]. אין לו — אסור, (שהרי נוטל שכר עבור הקדמת מעות). ואפילו יש לו אשראי בעיר, כגון שנתן מעות לאחרים ופסק עמם על שעה (רש"י) — הואיל ומחוסר גבייה, אסור. אבל אם הסחורה אצלו, אפילו אינה מזומנת וצריך לשלוח את בנו להביאה או להביא מפתח — מותר. (כשם שהלואה סאה בסאה מותרת באופן זה. וכאן הכל מודים בדבר, שדרך מקח וממכר הוא. תוס').

א. יש אומרים שאין הדבר מותר אלא בסתם, אבל אם מפרש לומר אם תתן לי עכשיו אתן לך בכך ואם לאחר זמן ביותר — אסור (רי"ד, מובא ברמ"א קעג, ז. וכן נקט הגר"א שם).
ויש חולקים (ספר התרומות, מובא בטור שם. ולכאורה כן נראה דעת התוס' שהקשו מטרשא ותרצו דהכא הוי כמפרש).

ולכל הדעות, אם מכר לו שדהו לגורן ב"ב מנה והחזיק, רשאי לומר תן לי במזומן עשר מנה ודיך. וכן מפורש בתוספתא (הובאה ברי"ף וברמב"ן להלן סה).

ב. כתבו התוס': דברים שאין שומתם ידועה, כגון פרה או טלית — מותר להזויל אפילו אין לו, אם אינו מפרש לו שישלם עכשיו בפחות או לאחר זמן ביותר. (ונראה שאם ההזלה מרובה עד שניכר לכל שבטביל הקדמת המעות מוזיל — הרי זה כמפרש ואסור. עטשו"ע יו"ד קעג,א).

ג. יש מי שכתב שהתירו להזויל כאשר יש לו מאותו המין, אפילו אין לו כל הכמות שנתחייב ללוקח, אם אך יכול לקבל דמים מאחרים ממה שבידו כשיעור הדמים שקבל מן הלוקח, שאין זה 'אגר נטר' אלא מתנה בעלמא שרצה ליתן לו, כיון ששעבר עצמו ליתן לו אותו כור עצמו שיש לו בביתו ולהוסיף עליו כור שני (ריטב"א).

דבר הגדל וצומח מאליו, כגון שנתן מעות לבעל גינה בדלועים שבגינתו ופסק עמו על דלועים גדולים בזול ועדיין הם קטנים — לפי לשון אחת אמר רב כהנא [וי"ג: רבא. ע' דק"ס] בשם רב שאסור, שהרי אין לו גדולים. ולפי לשון אחרת אמר רבא כיון שממילא הם גדלים, כאילו נמצאים ברשותו ומותר (וכן פסק הרי"ף). אך דוקא בכגון פרי שהוא עצמו מתפתח, אבל דבר חדש [כל שהיה בא גם אם יינטל הדבר הקיים — זהו חדש], גם אם גדל מעצמו — שנו בברייתא שאסור, כגון פסק עמו בזול על כמות מסוימת של חלב שיתנו עזיו או צמר מרחליו או דבש מכורתו. [אבל אמר לו 'מה שעזי חולבות מכור לך (עד זמן מסוים. רי"ד); מה שרחלי גוזזות...'] — מותר, שהרי לא קצב כמות ויתכן שיעשו מעט וקיבל עליו הפסד ושכר, הלכך אפילו ימצא יותר משווי הדמים מותר].

א. המוכר יין מכרמיו בזול; אם יש בכרם פירות בוסר — לפי לשון ראשונה אסור [ואעפ"י שיתכן שיהא היין רע ומקולקל], ולפי לשון אחרונה מותר. ואם אין שם פירות כלל — אסור. ואפילו לא פסק כמות מסוימת אלא מכר כל היין שיופק — אסור, כל שאינו מחזיק עתה בפרדס עצמו, לפי שאין לו עתה שום קנין והרי זו כהלואה (עפ"י ר"י (עתוס' והג"א); תורי"ד).

ויש אומרים שאפילו יש שם פירות קטנים אסור [לדברי רב — להלן עג.], כי אין הדרך למכור פירות פרדס שלא גדלו, ומפני כן מוזיל אותם הרבה — אסור. ורק בכגון דלועים מותר שהדרך ליקח בקטנם (עתוס'; רמב"ם ומ"מ; יו"ד קעג,י). ויש חולקים (ערמב"ן עה; ריטב"א כאן; ראשונים גטין ל. ע' מנחת שלמה כח).

ב. מדברי הרמב"ם (מלוה ט,י) נראה שלא התירו אלא כשמיחד פירות מסוימים, שאעפ"י שעדיין הם קטנים — מותר. ויש מפרשים, דוקא אם הם באחריות הלוקח (מאירי. וכדעה ראשונה כתוב בהגהות מרדכי וכן הביא הש"ך קעג סק"כ להלכה. וע' בבאור הדבר באבני נזר יו"ד ריא).

ג. אם אינו מוזיל לו, מותר לפסוק על חלב שעזיו חולבות אם יצא השער. ואם לא יצא השער — אסור, אלא אם כן יתן לו את החלב שלא היה בעולם בשעת פיסוק, ביוקר — אם נתייקר.

אבל כשמוזיל בשביל הקדמת המעות, אפילו החלב שישנו בשעת פיסוק אסור ליקחנו כשעת הזול, כיון שמחוסר תיקון [לדברי התוס' (סג): שאסור ליקח שוה חמש בארבע באופן זה] (עפ"י אבני נזר יו"ד ריא).

ב. אמר רב נחמן: הלווה מעות מחברו ומצאן יתרות; אם בכדי שהדעת טועה — חייב להחזיר לו, ואם לאו — מתנה בעלמא נתן לו. ופרש רב אחא בנו של רב יוסף, לפי מנהגם למנות המעות ולחלקן

בקבוצות של חמש או עשר, אם מצאן עודפות בסכום המתחלק בחמש או בעשר, הרי זו טעות. ואם לאו — הרי העודף מתנה (ע' פרטים נוספים ברי"ף וברמב"ם. והכל לפי דרך המנין הנהוג והסתברות הטעות). ואפילו אם המלוה הוא אדם קשה שאין דרכו במתן חנם, תולים שמא גזל ממנו פעם ועתה מבליעו בהלוואתו להשיב גזלתו. ואפילו היה זה אדם זר שלא היה לו משא ומתן עמו מעולם, שמא אדם אחר גזלו בקשו להבליע גזלה שלו בהלוואתו (רב אשי).

א. אם בא המלוה ואמר טעיתי בחשבון — אפילו בדבר שאין הדעת טועה צריך להחזיר לו (רא"ש; מאירי). ויש חולקים (ע' חו"מ רלב,ב).

ב. כתבו התוס': לדין שאנו מונים אחת אחת, בכל ענין הוי 'בכדי שהדעת טועה'. ובהפרש של סכום גדול גם בזמננו יש לתלות במתנה. והכל לפי הענין. ע' ערוך השלחן רלב).

דף סד

קמט. האם מותר לאדם לומר לחברו, הילך ארבעה זוזים בשביל חבית יין שאצלך, אם תתקלקל — ברשותך נתקלקלה, ואם לאו — ברשותי היא, בין שתזול בין שתתייקר?

אביי אמר שמותר לעשות כן, ואין לחוש לרבית משום 'קרוב שכר ורחוק להפסד' — כיון שמקבל עליו לשאת בהפסד הזולה, הריהו קרוב לזה ולזה.

א. אמר לו אם תתקלקל או תזול — ברשותך, ואם תתייקר — ברשותי, אסור. שכיון שאחריות ההפסד על המוכר, אינו מכר גמור אלא הלואה ומה שמשתכר אם יתייקר — הרי זה אגר נטר. לפי תירוץ אחד בתוס' (וכ"ה בשו"ע קעה,יג), הוא הדין אפילו כשמשך, שנראה כנוטל שכר עבור הקדמת המעות.

ואולם דבר שאינו מזומן עתה אצל המוכר, נראה שגם אם כל האחריות על המוכר — מותר, שכיון שאינו מזומן למסירה, אין נראה שעל הלוקח להתחייב באחריות הלכך אין זה נחשב 'אגר נטר' (עפ"י הג"א בשם ר"י, ועוד).

ב. יש מפרשים (מובא ברמב"ן) שאפילו מקבל עליו המוכר אחריות על קלקול שיארע ליין אצל הלוקח בשביל שמקדים מעותיו, אין זה אגר נטר הואיל והלוקח מקבל עליו יוקרא וזולא.

ויש אומרים דוקא בשאין לו יין, אבל מכר לו יין מסוים שבידו — הרי זו מכירה גמורה ומותר לו לקבל עליו אחריות הקלקול והזול (עפ"י ריטב"א. וע"ע במאירי).

דפים סד — סה

קנ. המלוה את חברו — האם מותר לדור בחצרו בחנם או לשכור ממנו בפחות? האם מותר לו להעביד עבדי חברו?

תנן, המלוה את חברו, לא ידור בחצרו חנם. ולא ישכור ממנו בפחות — מפני שהוא רבית. ומבואר בגמרא בשם רב נחמן, אפילו בחצר שאינה עומדת להשכרה ואדם שאינו עומד לשכור, אם דר בחצרו צריך להעלות לו שכר. ולפי לשון אחרת אין צריך להעלות לו שכר אלא אם אומר לו בפירוש הלוני ודור בחצרי, אבל לא אמר לו — אין לחוש, כי מראש לא הלוהו על דעת כן.